מנורת המאור — המייסר את בנו מחכימו

לעולם ישתדל אדם לרדות את בנו בקטנותו, שאם ייסר אותו יחכם, שנא' בן חכם מוסר אב ולץ לא שמע גערה. גרסי' במדרש אם תראה בן חכם, בידוע שאביו ייסרו בקטנותו והדריכו על הדרך הטובה, שנא' בן חכם מוסר אב, ואם ראית לץ, בידוע שלא גער בו אביו, שנא' ולץ לא שמע גערה, ר"ל לא שמע מאביו גערה. ואומר, חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר, אם יחשוך אדם את שבטו מלרדות את בנו בקטנותו, הרי זה שונא את בנו, שסופו בא לתרבות רעה, מפני שלא ייסרו אביו בקטנותו, וסופו נהרג על מעשיו הרעים, בין בבית דין בין שלא בב"ד. אבל האוהב [את בנו] שחרו מוסר, ר"ל שייסרו בקטנותו, כדי שלא יבא לתרבות רעה ולידי מיתה משונה. ופירש שחרו בקטנותו, מגזרת הילדות והשחרות הבל.

וגרסי' בואלה שמות רבה חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר. בנוהג שבעולם, אדם שאומרים לו פלוני הכה לבנך יורד עמו לחייו. ומה ת"ל (משלי יג, כד) חושך שבטו שונא בנו. ללמדך, שכל המונע בנו מלרדותו, בא לתרבות רעה ושונאהו. שכן מצינו בישמעאל, שהיה לו געגועין על אברהם, ולא רידהו, ויצא לתרבות רעה, ושנאהו אברהם והוציאו מביתו ריקם. מה עשה ישמעאל. כשהיה בן חמש עשרה שנה התחיל להביא צלם מן החוץ, והיה משחק ואין משחק אלא ע"ז, שנא' ויאכלו וישתו ויקמו לצחק. מיד, ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק, ותאמר [לאברהם] גרש את האמה הזאת ואת בנה, שמא ילמד בני ארחותיו. מיד, וירע הדבר מאד בעיני אברהם על אודות בנו, על אודות בנו שיצא לתרבות רעה. כיוצא בו, ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו. לפי' יצא לתרבות רעה, על שלא רידהו. דתנן חמש עבירות עבר עשו באותו היום, בא על נערה מאורסה, והרג את הנפש, [וכפר בתחיית המתים], וכפר בעקר, ובזה את הבכורה. ועוד תאב מיתת אביו ובקש להרוג את אחיו, שנא' יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי. וגרם ליעקב לברוח מאבותיו. והלך אף הוא אצל ישמעאל ללמוד ממנו תרבות רעה ולהוסיף על חטאתו פשע, שנא' וילך עשו אל ישמעאל וגו'. כיוצא בו דוד, שלא רדה לאבשלום, ויצא לתרבות רעה, ובקש להרוג את אביו, ושכב עם נשי אביו, וגרם לו לילך יחף והוא בוכה, והפיל מישראל כמה אלפים, וגרם כמה דברים קשים שאין להם סוף. [דכתי'] מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, מה כתי' אחריו (תהלים ג, ב), ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי. וקשה תרבות רעה ממלחמת גוג ומגוג, דאלו במלחמת גוג ומגוג כתיב (תהלים ב, א) למה רגשו גוים, ולא כתיב ה' מה רבו צרי. וכיוצא בו עשה דוד באדוניה ולא רידהו ולא גער בו, ולפיכך יצא לתרבות רעה, דכתי' (מלכים א א, ו) ולא עצבו אביו מימיו.